

Redovisning av förvaltningens svar via mejl på muntliga frågor från nämnden

Sedan förra redovisningstillfället vid sammanträdet den 13 mars har förvaltningen besvarat ett antal muntliga frågor som nämndens ledamöter och ersättare har ställt vid tidigare nämndsammanträden, under punkten *Nämndens frågor och information från förvaltningen*. Frågor och svar redovisas här nedan.

- **Vid nämndens sammanträde den 22 november 2012 fick förvaltningen i uppdrag att ta reda på om det är möjligt att ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor i stadens upphandlingar.**

Förvaltningen lämnade följande svar via e-post den 18 mars:

I dagsläget är det inte tillåtet att kräva att en leverantör ska teckna eller vara bunden av ett visst kollektivavtal. Staden (eller annan upphandlande myndighet) kan inte heller kräva att en leverantör ska efterleva kollektivavtalsliknande villkor. Motsvarande villkor måste preciseras och får inte strida mot unionsrätten och de EU-rättsliga principerna.

Vad styr en upphandling inom den offentliga sektorn?

Upphandlingar inom den offentliga sektorn styrs bland annat av lagen om offentlig upphandling, LOU, och den lag som reglerar försörjningssektorerna, lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, LUF.

De svenska upphandlingslagarna bygger i huvudsak på EU-direktiv. Tillämpningen av lagarna styrs även av rättspraxis, som bland annat säger att de krav som ställs vid en upphandling ska vara möjliga att kontrollera. Det är inte tillåtet att ställa krav som det i praktiken är omöjligt att kontrollera om leverantören följer eller inte.

För all offentlig upphandling gäller vissa grundläggande EU-rättsliga principer – likabehandling, icke-diskriminering och öppenhet (transparens) samt ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

- *Av likabehandlingsprincipen och principen om icke-diskriminering* följer att alla leverantörer ska behandlas lika, det vill säga ges lika förutsättningar. Alla måste till exempel få samma information, vid samma tillfälle. Det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera

leverantörer, främst på grund av nationalitet. Den upphandlande enheten får till exempel inte ge ett lokalt företag företräde med anledning av dess geografiska läge.

- *Transparensprincipen* innebär att upphandlings-processen ska kännetecknas av förutsebarhet och öppenhet. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas. De ställda kraven får inte frångås.
- *Principen om ömsesidigt erkännande* innebär bland annat att intyg och certifikat som utfärdats av behöriga myndigheter i något medlemsland måste godtas i de övriga medlemsländerna.
- *Av proportionalitetsprincipen* följer att kvalifikations-kraven och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. Dessutom måste kraven vara ägnade att leda till att den upphandlande myndighetens syfte med att ställa dem uppnås.

Nya EU-direktiv ska ersätta LOU

Den 15 januari i år antog Europaparlamentet två nya direktiv som ska införas i svensk lag senast i mars 2016. Direktiven ska ersätta nuvarande LOU och LUF. Ett helt nytt direktiv har också tillkommit som gäller tilldelning av koncessioner (tillstånd att bedriva viss verksamhet).

Under hösten 2012 tillsattes en utredning – införandeutredningen – som arbetar med att ta fram förslag till hur direktiven ska införas i svensk lag. Utredningen beräknas vara klar i sommar.

Vad gäller möjligheten inom ramen för de nya direktiven att ställa krav på kollektivavtal eller liknande vid offentlig upphandling finns det olika tolkningar och åsikter bland marknadens aktörer. Införandeutredningen har fått ett särskilt uppdrag att titta på den frågan.

Detta är ett något förenklat svar på en komplex frågeställning. När införandeutredningen är klar och staden har utarbetat nya riktlinjer kommer förvaltningen att kunna lämna ytterligare information till nämnden om vad de nya direktiven exempelvis ger för utrymme att ställa krav på kollektivavtal och miljö- och socialt hänsynstagande.

- **Vid nämndens sammanträde den 23 maj förra året bad ledamoten Eva Gustafson (S) om mer information om många sjukdomsfall bland personalen vid Fortums Högdalenverk**

Förvaltningen lämnade följande svar via e-post den 18 mars:

Meddelande i e-post från Alexandra Hempel Svenonius, presschef Fortum Värme den 14 mars 2014:

Här kommer en länk med information om våra slutsatser kring de överkänslighetsreaktioner som drabbade vissa i personalen vid Högdalenverket förra våren. Vi lovade att återkoppla till förvaltningen och nämnden och idag publicerade vi våra slutsatser på vår hemsida.

<http://www.fortum.com/countries/se/om-fortum/energi-och-produktion/varmeproduktion-och-kraftvarme/varmeproduktion/hogdalenverket/allergiska-reaktioner-hogdalenverket/pages/default.aspx>

Den bifogade länken leder till följande text på Fortums hemsida:

Sammanfattning gällande överkänslighetsreaktionerna på Högdalenverket våren 2013

Under mars till juni 2013 fick ett 50-tal personer olika reaktioner vid arbete på Högdalenverket. Ett intensivt arbete har pågått för att kartlägga vad som kan ha orsakat besvären. Enligt de experter som har anlitats berodde reaktionerna troligen på förhöjda dammhalter och exponering av glasfiber.

En rad mätningar, analyser och kartläggning av verksamheten har gjorts av experter från IVL Svenska miljöinstitutet, Ångpanneföreningen, företagshälsovården och Centrum för arbetsmiljömedicin. IVL:s och CAMM:s slutsats är att orsaken till besvären inte går att fastställa, men att den mest sannolika orsaken till utbrottet av hudreaktioner är exponering av glasfiber och luftvägsbesvären kan vara orsakade av dammexponering i samband med den pannrenovering som inleddes under mars 2013. Deras rekommendation är att se till att hålla nere dammnivåerna i anläggningen.

- Vi ser allvarligt på det som har hänt och vi har undersökt alla tänkbara orsaker till besvären och vi har vidtagit en rad åtgärder, bland annat har vi utökat städningen på Högdalenverket, vi har ett projekt på gång för att förbättra luftkvaliteten i slagghallen, vi genomför regelbundet mätningar för att se till att det inte är för höga halter av damm i luften och vi har reviderat kraven på personlig skyddsutrustning. Vi bedömer att de åtgärder vi vidtagit och vårt fortsatta arbete förebygger att något liknande ska hända igen, säger Niclas Åkerlund, platschef på Högdalenverket, Fortum Värme.

Reaktionerna som visade sig kan kategoriseras i tre grupper: allergiliknande hudreaktioner, urtikara hudreaktioner (nässelutslag) samt påverkan på andningsvägar. Av dessa kategorier kan allergier och påverkan på andningsvägar i de flesta fall förklaras av andra orsaker än endast arbetsmiljöfaktorer. Fallen av urtikara reaktioner, cirka en tredjedel, kan med stor sannolikhet härledas till den lokala arbetsmiljön på Högdalenverket.

En rad olika mätningar har gjorts och ingenting kan enskilt förklara de besvär som uppkom. Alla mätningar ligger under gällande gränsvärden. Den medicinska expertisen anser inte att de besvär som man har haft ska ge några bestående men eller öka risken för känslighet i framtiden.

Möjliga orsaker till exponering av glasfiber och damm

De förhöjda dammhalterna berodde troligen på en ovanligt torr och kall vinter och en onormalt dammig miljö. Dessutom var det under perioden bristfällig städning på Högdalenverket och mycket damm från grannen Sita.

Hur glasfibern har spridit sig i anläggningen är oklart, men det kan bero på en kombination av olika orsaker. Otillräcklig städning och renhållning kan ha lett till att ett arbete med glasfiber, har spridits i miljön. Ett annat spår är att en felmonterad processventilation kan ha gjort att damm spridits i det aktuella området och det kan ha spridits från Sitas krossverksamhet. Sita har vidtagit en rad åtgärder för att minska dammet in till Högdalenverket.

Vidtagna åtgärder

Här har vi samlat delar av de åtgärder som har vidtagits för att förbättra arbetsmiljön på Högdalenverket.

- Städfrekvensen på Högdalenverkets yttreområden har utökats för att hålla nere damm- och partikelnivåerna
- Sita har vidtagit en rad åtgärder bland annat vattenbegjutning och byggt ett plank mot Högdalenverkets område för att förhindra dammspridningen
- Partikelmätningar genomförs regelbundet för att kontrollera halterna av damm och säkra att de ligger på en acceptabel nivå
- Kraven på personlig skyddsutrustning har stärkts och i vissa områden har utökade krav på andningsskydd införts
- Fortum Värme har förstärkt avtalet med företagshälsovården så att snabb och effektiv servicenivå kan uppnås om behov skulle uppstå.
- Åtgärder för att säkra och förbättra luftkvaliteten på Högdalenverket har genomförts och ett stort projekt för att förbättra miljön i slagghallen pågår
- Tillsammans med Vattenfall och E.ON har Fortum Värme startat ett Värmeforskningsprojekt för att ta fram mät rutin för damm och stoft utifrån Arbetsmiljöverkets krav. Programmet handlar bland annat om att lokalisera de källor i verksamheten som ger upphov till damm- och stoftspridning, vilket kommer att underlätta vårt proaktiva arbete med att reducera damm- och stofthalter i vår arbetsmiljö
- Ett företagsövergripande projekt för att utveckla säkerhetskulturen på anläggningarna pågår